

Conferència 'Adéu al nacionalisme, visca la nació!'

La Pedrera, 4 de novembre de 2009

Més enllà de la brega política diària, de la voràgine de les declaracions i contradecaracions, el deure d'un polític amb el seu país consisteix, principalment, a mirar més enllà i més lluny, a imaginar un horitzó, amb mirada llarga i serena. La nostra responsabilitat des de la política és dibuixar-lo a llarg termini, ser capaços d'aturar-nos i reflexionar com fer del nostre projecte com a poble un projecte d'èxit, atractiu, que susciti cada cop més adhesions, perquè respon a les aspiracions i a la voluntat de la nostra gent i als reptes del segle XXI.

De tant en tant, convé fer propostes de renovació del discurs nacional amb voluntat constructiva i ànim positiu, al marge de les dinàmiques més taticistes que caracteritzen la política de partits i amb més distància que la que permet la immediatesa de la tasca de gestió, del dia a dia, des del Govern. És un complement absolutament necessari i imprescindible de totes dues coses.

La proposta d'avui és a tall estrictament personal, com a resultat d'una reflexió duta a terme de temps ençà. Parlo, doncs, en nom meu, i en nom meu, només hi parlo jo. No és oficialment, per tant, l'opinió del Govern del qual sóc Vicepresident, ni la del partit del qual sóc membre. Per bé que les opinions llançades al debat públic sempre aspiren a tenir-hi alguna influència i, en darrer terme, a modificar polítiques, conductes i realitats, perquè la política, a més d'ideologia, també és acció i continua sent pedagogia.

Vull parlar-vos d'un moviment estratègic que ens permeti, d'un cop i per sempre més, superar aquest paradigma d'identitats fixes en el qual ens volen veure atrapats per passar a les identitats en moviment, en construcció permanent, sobre una base heretada. Defenso, doncs, un projecte nacional no nacionalista.

ADÉU AL NACIONALISME. L'OBSCOLESCÈNCIA DEL NACIONALISME ESSENCIALISTA

Hi ha diversos fenòmens propis de la nostra època que ens condicionen a l'hora de formular la nostra idea de nació, com els processos de globalització no només econòmica sinó de circulació d'idees, influències culturals i tradicions diverses, el paisatge plurilingüe, la cada cop més elevada presència arreu de ciutadans i ciutadanes amb identitats complexes, simultànies, múltiples, el nou paper de realitats no estatals o ni tan sols institucionals en l'àmbit internacional, o les noves i flexibles construccions de les identitats personals a través de nous mitjans, de comunitats d'internet, sense límits d'espai territorial o de temps.

Davant d'aquesta diversitat, el nacionalisme essencialista, el nacionalisme d'Estat, adopta una actitud defensiva i s'enfronta al cosmopolitisme, les tendències globalitzadores i els moviments migratoris massius, perquè se sent

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

amençat, perdut, difícilment sap com enfrontar-s'hi. Sovint el que fa és excloure qualsevol pensament que no sigui com els seus. Curiosament, però, oposa el cosmopolitisme a les reivindicacions nacionals dels països sense estat, argumentant que no és modern això de voler tenir estat en una Europa unida.

Resulta, però, que no s'ha donat mai el cas que ningú que tingues estat hi renunciés i ja té gràcia que els que sí que en tenen ens demanin, als que no en tenim, però que en paguem, que renunciem a tenir-ne. I és cert que Europa està més unida que mai, però també que a Europa mai no hi havia hagut tants estats independents com ara. Tothom vol l'Europa unida, però des del seu propi estat.

El nacionalisme aspira a recrear una determinada construcció de la identitat nacional que ja està feta. Es tracta de preservar una suposada essència nacional. Una veritat oficial que sustenta una identitat oficial. La finalitat última és generar un relat únic i homogeni, indiscutible i inqüestionable, que justifiqui els atributs nacionals, el seu origen i la seva immutable validesa, per explicar i condicionar la nació d'avui, per determinar-ne de forma invariable una identitat etnocultural ja acabada i tancada, per imposar a les noves generacions la nació del passat. Així, la nació dels morts s'imposa a la nació dels vius. Els vius no poden modificar-la, ni tocar-la.

Paradoxalment, el nacionalisme d'estat no se'n diu mai així, sempre es reclama del *patriotisme* i els seus adeptes són *patriotes*. Deixen el nacionalisme per als altres. Però el nacionalisme més potent, el nacionalisme de debò, sempre és el que va a càrrec dels pressupostos generals de l'estat, no importa quin estat.

EL NACIONALISME ESSENCIALISTA tracta de condicionar sobretot la identitat, però també les actituds polítiques i culturals de la ciutadania d'avui en la defensa d'una idea de nació que ja els ha estat donada com a immodificable, tancada, coherent en si mateixa i, per tant, impermeable a noves aportacions, estàtica i incapaç d'evolucionar. I evidentment, es tracta també de mostrar al món aquesta imatge homogènia, monolítica de la nació, sense espai per a la diversitat interna.

Els mecanismes d'imposició d'aquest segell identitari són diversos. Poden tenir manifestacions violentes, d'exclusió i de rebuig a la diferència. Les identitats que maten, diria Amin Maalouf. Poden portar a falses i perilloses distincions entre bons i mals nacionals, en funció de si comparteixen o no un determinat tret identitari o una determinada defensa acrítica de la nació, enfront de les suposades amenaces externes o provinents de la diversitat interna.

Poden també tenir manifestacions aparentment innòcues, que passen desapercebudes per quotidianes. És el que s'anomena el *nacionalisme banal*, el que imposa una realitat de forma latent i que és tan o més influent que aquell que es manifesta de forma agressiva. És el nacionalisme de la normalitat diària, que se sent agredit per una minúscula bandera al clatell de la samarreta d'un equip de futbol i en troba normal una altra de la mida d'una pista de tennis o bé que no té manies a ser l'únic a posar nacionalitat a la seva velocitat ferroviària.

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

Des d'aquest punt de vista, el nacionalisme és control, és restricció de les llibertats individuals de la ciutadania, és restricció de la llibertat. Però el nacionalisme d'estat és cosa de l'estat, no nostre.

És la rigidesa, aquest encarcament del NACIONALISME ESSENCIALISTA, el que fa de molts dels estats actuals un projecte nacional caduc, que ja ha passat de moda. La nació, en els termes abans esmentats, és buida. El paper de la gent, dels membres de la nació, és el de defensors de la nació que existeix per sí mateixa, sense comptar amb ells. La gent, doncs, hi és secundària i accessòria a l'existència de la nació. La gran crítica que fem a aquesta concepció és que ignora per complet la dimensió relacional de la nació, la dimensió humana, les persones...

Per al nacionalisme essencialista **les persones són instruments i no protagonistes de la nació**. O bé accepten el que ja hi ha o no pertanyen a la nació. Però ja se sap que, generalment, les coses més rígides són les que més fàcilment acaben trencant-se...

Com més plural i diversa és la nació més obsolet esdevé un concepte essencialista de la nació, menys futur té el nacionalisme concebut d'aquesta manera. I si això val per a una nació, imaginem-nos ja per a un estat plurinacional!

Hi ha, però, una altra manera de respondre als reptes del segle XXI i construir els projectes nacionals. No podem cometre l'error d'aplicar fórmules estatalistes clàssiques a la nostra estructura nacional, que no posseeix un estat propi en exclusiva, sinó aprofitar tota la força singular de la nostra pluralitat per generar una dinàmica pròpia que ens permeti ser fidels a la nostra tradició d'obertura, flexibilitat i adaptació. No ens cal, ni ens interessa, ni tampoc ens convé, reproduir mimèticament els tics estatalistes del nacionalisme essencialista.

Necessitem fer tota una altra cosa, la podem fer diferent i la podem fer millor, diferenciant-nos de models vinculats a un determinat tipus de pressions pròpies dels estats, que estan molt lluny de la nostra pròpia tradició, més aviat les hem patides històricament. I quan una nació que ha patit l'Estat vol actuar com si el tingués, l'experiment falla. Intentar imposar a tothom algunes característiques nacionals (tal com fan els Estats) és contraproduent. Hem de comptar, i de fet hem comptat, amb el poder d'atracció del projecte conjunt, de la nació inacabada que té sempre un espai de dignitat i participació per a gent nova. Aquesta és la primera obertura nacional: al món i a cada persona arribada de fora.

Una nació sense Estat, amb una identitat fixa, està destinada al fracàs, a empètir-se i a ser engolida pels Estats en el joc dels Estats, per no encertar l'estratègia que correspon a la seva condició. Una Catalunya congelada en el temps és impossible, però sobretot no desitjable i està condemnada a encongir-se per falta d'atractiu.

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

LES POTENCIALITATS DE CATALUNYA PER CONSTRUIR UN NOU PROJECTE NACIONAL

En el cas català hi ha elements del nostre passat i del nostre present nacional que cal ressaltar perquè ens fan enormement aptes per construir un projecte nacional d'èxit al segle XXI. Els valors que ens caracteritzen en la nostra construcció nacional són, en bona part, fruit d'un procés virtuós de construcció d'una identitat per part del poble de Catalunya que és oberta, dinàmica, inclusiva, orientada al futur i lligada estretament a les llibertats.

I cal seguir construint sobre aquests valors. Catalunya i la llibertat són una mateixa cosa –assegurava el president Companys– els enemics de l'una sempre ho han estat de l'altra, les llibertats nacionals de Catalunya i les llibertats i els drets de la ciutadania sempre han estat estretament lligats, si avança l'una ho fan també les altres. La reinterpretació en positiu d'aquest llegat ens fa especialment aptes per construir la nació del futur.

I empro la paraula *construir*, amb plena consciència. L'atzar històric, però també la ferma voluntat dels catalans i les catalanes han permès extreure de la nostra història els millors valors per a la nació del futur. Per això ara cal dir conscientment, estratègicament, adéu al nacionalisme essencialista i visca la nació.

VISCA LA NACIÓ! LES OBERTURES NECESSÀRIES DEL PROJECTE NACIONAL CATALÀ

Una obertura de la identitat sobre la base de la nació projecte, de la nació en construcció, cap a la idea de la cohesió social com a cohesió nacional, una obertura a la diversitat profunda de la nació i un reconeixement de la totalitat de la nació cultural i dels seus interessos socials i econòmics, són els elements bàsics de la proposta de projecte de nació catalana en construcció de què avui us parlo. Cal, però, una premissa bàsica: hem de recuperar la confiança i abandonar el derrotisme. Com diu el poeta, **“Plors i laments, de que serveixen? Gent que lluiti és el que cal!”**

Qui volem que s'apunti a una nació de discurs derrotista, de pessimisme col·lectiu, a una pàtria que s'extingeix, qui volem que utilitzi una llengua que s'acaba, segons sentim a dir des de fa anys?. Cal recuperar la confiança en nosaltres mateixos per construir la nació i fer possible una alternativa potent d'autoestima davant el pessimisme i el masoquisme nacional. Tota la proposta que presentem esdevindria una simple construcció teòrica si no ens la creiem, si no hi estem disposats a treballar. Jo hi estic, hi he estat sempre i hi continuaré estant.

La nació en construcció. La nació projecte. La nació de la cohesió social i el benestar

Es tracta de bastir el projecte nacional del futur sobre la base de la defensa de les llibertats, sobre la base de la voluntat de les generacions actuals de catalans i catalanes, no de la dels catalans de fa un segle, aquesta és la meua proposta. Al cap i a la fi, com afirmava Joan Fuster, **“Catalunya, els Països Catalans, som una aglomeració successiva de gent que, finalment, hem decidit ser catalans”**.

Situar l'èmfasi, el punt gravitatori de la nació en el futur i no només en les essències del passat, és un moviment estratègic imprescindible per a la construcció d'un projecte nacional democràtic, gairebé un gir copernicà molt senzill de comprendre: o renovar-se o morir. I és evident que, si som aquí, és perquè som ben vius i no volem morir. Situar la nació com a punt d'arribada (i no com a punt de partida com fan els nacionalistes) ens permet recollir més fidelment la nostra història, el millor del nostre passat i aprofundir encara més en la nostra tradició de nació inclusiva, que incorpora, que integra, que suma, que acull, de nació que construeix – sempre com un sol poble- el seu futur nacional.

Justament el passat és allò que els catalans d'avui tenim diferent, però el futur és allò que tots podem compartir, tant se val d'on venim i què parlem. L'èxit del nostre projecte nacional, depèn en gran mesura no de la nació del passat, sinó de la nostra voluntat de construir la nació del futur, de forma que generi l'adhesió de la ciutadania, de tota la ciutadania, no només d'una part, no sols dels nacionalistes. Per això cal afrontar el debat de les identitats complexes fugint del nacionalisme essencialista.

Ens cal abandonar l'empat infinit de la confrontació entre dues identitats essencialistes (la del nacionalisme que té estat i la del nacionalisme que no en té i el pateix, la del només som només catalans o només espanyols”) per guanyar l'adhesió de la totalitat de la ciutadania a la construcció d'un projecte nacional lliure, comú, compartit, de futur, que es basi en la seva voluntat. Seria absurd plantejar-nos un horitzó nacional que es basés en els mateixos postulats que l'estat que avui per avui ens limita. Fem una proposta de nació oberta, complexa, on la diversitat és vista com a motor i força, i no com a amenaça a abatre.

No es tracta de construir una societat només per als ciutadans *nacionalistes*, una part, sinó per a tots els ciutadans de la nació, tots els *nacionals*, el tot. Només movent-nos nacionalment, avançant nacionalment, arribarem a la plenitud nacional. Si juguem amb les armes de l'estat, perdrem sempre. Per guanyar, ens caldrà jugar amb les nostres.

La nostra pàtria és el nostre temps, la nació és la nostra gent i el país les persones que hi viuen. És el present que ens toca transformar, triant el millor del passat per dissenyar el futur que hem de construir. **Cada generació té dret a construir la nació, té dret a fixar les noves regles de joc.** La nació heretada pot ser un element d'identificació i el llegat que fonamenti una voluntat

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

de futur, però la llosa del passat no pot ser tan gran que ens impedeixi alçar-nos i avançar. El pes de la motxilla de l'herència no ens ha d'impedir caminar lliurement cap a la nació del futur, fent-hi els canvis que calguin.

Situant la nació com a punt d'arribada deixem de ser presoners d'una nació definida i fixa, de contorns clarament estipulats i requisits ètnics a cobrir i acceptem la naturalesa dinàmica i complexa de les identitats contemporànies, al mateix temps que posem en mans de les generacions presents les decisions sobre un futur que ningú no pot escriure per ells. El nostre projecte, la construcció nacional catalana, és alhora horitzó i lligam social. La nació en construcció permet les aportacions de tothom, la nació inacabada té sempre un espai de dignitat i participació per a gent nova, per a la no tan nova i per a la gent de sempre.

El motor de la construcció permanent de la nació catalana no pot ser la nacionalista, esgotadora i frustrant obsessió antiespanyola. No es tracta de trobar un enemic on descarregar les culpes dels nostres maldecaps. Ja hi hem destinat massa energies i no tenim temps ni forces a distreure.

Hem d'estar centrats en la il·lusió col·lectiva i democràtica per la llibertat. Hem d'anar sumant amb les noves incorporacions demogràfiques per traçar un destí nacional propi, que vagi a favor nostre, de tots els catalans i catalanes. També d'aquells que amb Espanya tenen una bona relació, i fins i tot alguna implicació emocional, els atreu la seva música, el seu paisatge, la seva cultura, però a qui la posició de subordinació al si de l'Estat els fa nosa, els és un obstacle per assolir els seus somnis i projectes personals. Em refereixo al projecte de construcció d'una nació catalana moderna, dinàmica, inclusiva, en la qual no es pregunta a ningú d'on ve, sinó cap on va.

És una nació on hi caben aquells que com jo mateix ens sentim i som catalans **només** (i mediterranis i europeus, clar), juntament amb aquells que se senten catalans **també**. Catalans i espanyols, catalans, molt argentins i una mica espanyols, molt marroquins, una mica catalans i una mica més espanyols o no gens. Tant se val. El que compta no és la identitat, sinó la identificació. Que ens sentim el que ens sentim, tots ens identifiquem amb Catalunya, com l'espai on construir la nostra utopia de benestar, cultura i llibertat. Catalunya ha d'oferir a tothom les oportunitats i la llibertat per construir el seu propi projecte vital, amb dignitat, respecte i il·lusió.

Per entendre'ns, aquesta concepció té la mateixa força que la llengua catalana com a element d'incorporació i de cohesió: la voluntat personal. Com ha dit recentment en primera persona el president de la Generalitat, el català no és la llengua materna de molts catalans i catalanes, però sí la llengua del seu país. De la mateixa manera, Catalunya no és el lloc de naixement de molts catalans i catalanes, però sí que és el seu país. És català qui vol construir el futur nacional amb nosaltres, és català qui en vol ser. No es tracta d'assimilar, sinó de compartir la nació, donant veu i un lloc de respecte per a tothom.

Aquesta manera d'entendre **la nació** fa que la pensem com un exercici radicalment democràtic, d'expressió quotidiana de la voluntat de ser conjunta.

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

És a dir, un projecte compartit i que inclou tothom que tingui voluntat de ser-hi. Un projecte nacional com aquest representa altres avantatges com a via política, perquè és una nació que compta amb la gent, perquè la fa la gent. Per a ser català, doncs, només cal voler ser català, perquè ser català no és una herència, ni pot ser una imposició, sinó una elecció.

Hi ha programes innovadors i amb ple suport del govern, com les parelles lingüístiques o el programa *Quedem?* -impulsat per Òmnium Cultural, entitat a la qual estic vinculat des de fa quasi 40 anys- que tracten no d'ensenyar la llengua, sinó de compartir l'idioma, experiències culturals, vitals, potser a partir de la llengua, però anant molt més enllà d'una pràctica lingüística, caminant plegats per la construcció nacional. Ens cal també que la totalitat del projecte nacional sigui percebut com a modificable, com a adaptable i obert a les aportacions de tothom, precisament perquè tothom pugui fer-se'l seu.

Els nous membres de la nostra societat, es troben, en arribar al país un panorama de diversitat, fan les seves tries i continuen construint la cultura catalana, que demà serà identificada com la cultura catalana de la majoria. La Catalunya de demà es construeix sobre la diversitat d'avui. Qui sap quines noves tradicions catalaníssimes s'estan gestant en aquests moments, als carrers de les nostres ciutats i viles i encara no ens ho semblen...!

La Catalunya d'ahir no contenia exactament els mateixos elements que la d'ara, però la nostra Catalunya, la que coneixem i vivim és tan real i tan catalana com la de fa un segle o set, encara que ni els d'ahir ni els d'avui potser no ens reconeixeríem. Ens és **imprescindible trobar, inventar, crear nous referents nacionals**, que només en seran si són percebuts com a propis per la majoria de la ciutadania i ho seran tant o més que els referents nacionals del passat. I ningú no ha de renunciar a res, a ser el que ja era, per ser també català. Em refereixo a una terra per als catalans de tota la vida, però també per als que acaben de començar tota la seva vida com a catalans.

Plantejo, doncs, la necessitat imperiosa de construir una nova nació catalana, nació i catalana, però també nova: una nació nacional, no una nació nacionalista. Com catalana era la nació de Jaume I, on ningú no coneixia de quin poble arribaria a ser característic el pa amb tomàquet, perquè llavors ningú no en tenia a Europa. I era catalana la nació estudiada per Ferran Soldevila, amb catalans d'esperit bel·licós (algun record en queda per la Mediterrània), tan diferent de la nació catalana d'avui, paradigma del pacte, el diàleg i la concertació.

Hi ha hagut al llarg dels segles una nació catalana, encadenada a una altra i un altra nació catalana tan diferent d'una època a una altra, que sovint ha estat contraposada a ella mateixa, en segles diferents, sense per això deixar de ser percebuda pels altres com a nació catalana. Per això hem de ser valents i alliberar-nos dels obstacles del passat que ens impedeixin mirar el futur amb confiança i optimisme. D'aquesta manera, el nacionalisme pot arribar a ser l'obstacle fonamental per a la construcció de la nació.

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

Un element essencial de la Nació és també construir i compartir el benestar, allò que Roca i Farreras, el primer teòric de l'autodeterminació, ja anomenà, fa més de cent anys, el *patriotisme social*. El projecte nacional de què parlo té com a principi d'actuació la solidaritat, la cohesió social, en benefici de tots i totes. Una nació és aquell espai on la responsabilitat col·lectiva, on la consciència d'estar construint un futur en comú, on el compromís col·lectiu permet afrontar amb generositat i convenciment la redistribució de la riquesa per generar oportunitats i benestar per a tothom. És un espai de referents, complicitats, afectes i interessos. El benestar i la solidaritat han de formar part també de la construcció nacional, del bé comú, de la mateixa manera que un determinat model d'Estat del Benestar forma part de la identitat dels països nòrdics.

Només així, el projecte englobarà la totalitat de la nació: la seva gent. L'extensió dels ajuts a les famílies monoparentals, l'atenció a la dependència, la lluita contra l'atur i la precarietat laboral (que afecten molt més la població recentment arribada) han de generar una identificació amb el país com a terra de solidaritat i benestar. Això genera un orgull de país com a lloc on estant passant coses, on s'està construint un model de societat que val la pena, que no deixa ningú enrere, ni a banda, separat per barreres inamovibles.

Catalunya existeix, avui, gràcies a milers i milers de persones, dels que ja hi eren i dels que han anat arribant, ni només mercès als uns ni tampoc tan sols als altres. Som un cas excepcional, no perquè d'altres països no siguin fruit de la barreja, sinó per la manera en què ens hem reconstituït, com a poble cohesionat en un curt període de temps i amb un gran canvi demogràfic. Malgrat l'impacte poblacional de les migracions dels anys 50 i 60, aquí no hi ha "segones generacions" i hem de vetllar perquè continuï sense haver-n'hi. Només en deu anys hem passat de sis milions a set i mig, molt més del que ha rebut, en el mateix període, la república federal alemanya unificada. I tota aquesta estructura ens fa encara més aptes per encarar el futur, més aptes per generar la identificació amb el projecte nacional de Catalunya, sigui quina sigui la identitat personal de cadascú.

La càrrega emocional d'un projecte esperançador és important, però les connexions amb aquest futur, les identificacions de qui acaba d'arribar a aquest escenari, potser provindran d'un entusiasme més estratègic. Probablement, l'atractiu d'una Catalunya millor i més sobirana es tradueixi, per a molta gent, en un servei de salut potent, una escola de qualitat, un habitatge digne, una oferta cultural equilibrada, unes infraestructures més modernes, amb un aeroport que ens permeti una connexió més directa amb el món per fer-hi negocis, ponts culturals o mantenir els lligams familiars amb la terra d'origen. Les polítiques de la Generalitat en aquesta línia generen una identificació més estratègica amb la nació. Avui tothom ja sap que allò que decidim des d'aquí serà molt més beneficiós per a tots nosaltres, i per això la gent s'identifica amb un projecte de major ambició nacional que aposta pel benestar de tothom.

Aquesta és l'aposta nacional d'èxit. Una nació que no es veu amenaçada pels canvis, per l'arribada de gent nova al país, o per les formes més contemporànies de relacions internacionals, sinó que se n'alimenta, s'hi

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

reforça. Aquesta nació-projecte s'entén amb la globalització, hi troba el seu encaix i, fins i tot, aporta una forma d'organització social, una nova forma d'identificació de la totalitat de la seva ciutadania.

Un projecte nacional com aquest ofereix respostes polítiques alternatives més adequades a les persones d'avui, més democràtiques i flexibles, més adaptades a les identitats complexes o múltiples. **En certa manera, l'èxit de l'esdevenidor nacional de la Catalunya futura depèn molt més dels qui encara no pugen al carro nacional, que no pas dels centenars de milers que ja hi són.** És imprescindible que, des de l'honestedat més profunda i el respecte més evident, permetem l'encaix nacional d'aquesta gent també catalana de destí, ells i els descendents, per poder guanyar la batalla nacional. I és molta la gent de fora que, legítimament, vol esdevenir gent de dintre i que ja s'ha adherit a aquesta idea de nació.

Hem de veure la diversitat com a motor i força, i no com amenaça a abatre. A la nació catalana que volem hi ha espai per a totes les veus. Totes les trajectòries vitals, juntes i orquestrades, marcaran amb les ambicions pròpies, l'esdevenidor nacional. Reconèixer i respectar la pròpia diversitat interna (identitària, cultural, lingüística, religiosa) forma part de la nostra identitat nacional d'avui.

Amb aquests plantejaments ideològics, a ningú ha d'estranyar que, en el seu moment, prenguéssim la decisió de plantejar al meu partit la constitució, per dos cops consecutius, d'un govern com l'actual, des del convenciment honest i sincer que els gestos més nacionalistes no són sempre els més nacionals. En clau de país, potser no sigui fàcil adonar-se'n en el mateix moment, però vam fer el que havíem de fer per a la unitat civil del nostre poble.

La diversitat interna de la nació

No es tracta tampoc d'imaginar Catalunya com cap entelèquia. La nació catalana té una forma definida, específica i diferenciada, el que passa és que aquesta forma no es rovella ni es deixa atrapar per l'oficialitat. Desborda els llibres d'història, desborda les institucions, i es defineix cada dia al carrer. La gent del país ens deixa veure com som els catalans a través de diverses expressions culturals, d'apropiacions lingüístiques, d'adaptacions pròpies del patrimoni nacional heretat i d'expressions de voluntat política que van molt més enllà dels partits. Sortosament, i encara que tinguéssim estat, la potència i la creativitat de la nostra societat civil faria que la nació anés molt més enllà de les estructures de l'estat.

Aquesta potència dinàmica de la nació ha de ser reconeguda. Seria un error catastròfic no fer-ho. N'hi ha que volen dividir la nació amb disputes absurdes sobre la puresa o no d'alguns. **El problema de Catalunya no és de quin material està feta, no és quina expressió cultural, social o política del catalanisme és més pura o més autèntica, el problema és que no és propietària exclusiva del seu destí, que no té a les seves mans les decisions bàsiques que determinen el seu futur.** Les batalletes i discussions

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

estèrils s'han d'acabar per donar pas als debats nacionals sobre on volem anar tots junts, com a poble cohesionat. I en aquest sentit la cohesió territorial és també cabdal i el lideratge de la capital de la nació i la seva àrea d'influència fonamental.

És innegable el paper de motor nacional que ha d'assumir Barcelona i la seva àrea més propera d'influència perquè qualsevol cosa que assumeixi la capital serà més nacional, perquè serà de la majoria de la nació. Hem de reconèixer que ha estat una sort disposar d'una capital potent i ben posicionada internacionalment, capaç d'incorporar i transformar, donant sentit propi a totes les tradicions i les transformacions de la modernitat.

Bona part del que es projecta internacionalment de Catalunya depèn de la imatge del país que en dóna Barcelona. Per aquest motiu, un dels reptes importants del catalanisme polític és que Barcelona assumeixi sense complexos el lideratge de la nació, i això implica també una obertura interna, una aposta per la cohesió territorial i una obertura per altres formes d'expressió de la catalanitat i de la identitat que no són necessàriament metropolitanes. Assumir la diversitat profunda, interna, de la nació, ens enfortirà també com a projecte nacional.

Assumir-la com ho fa l'actual govern construïnt aeroports, dessaladores, amb la llei de barris, amb el pla d'equipaments esportius, amb la banda ampla rural, amb una presència institucional molt més equilibrada i al servei de la ciutadania, a tot el territori, mitjançant les delegacions del Govern. Necessitem un país equilibrat, un país en xarxa, amb oportunitats arreu, que permeti a la totalitat de la ciutadania construir el seu projecte vital visqui on visqui. Un territori cohesionat reforçarà també la nostra cohesió nacional.

Per això no n'hi ha prou d'obrir-nos al món i a la nova immigració. Catalunya ha de fer una segona obertura nacional a tot el seu interior, a la resta del territori del Principat. Fins ara, amb l'excepció, recentíssima i encara no plena, del fet casteller o la calçotada, tots els referents col·lectius, les icones nacionals de l'imaginari català, pertanyen exclusivament a la Catalunya Vella, talment com si aquest fos no sols el territori més nacional, sinó l'únic digne pròpiament d'aquest nom.

A més de la capital, Catalunya és Montserrat, la plana de Vic, l'Empordà, la Cerdanya, el Montseny, la Costa Brava, la sardana, el Turó de l'Home, el Puigmal i prou... De vegades fa l'efecte, fins i tot, que, per a alguns catalans, Catalunya s'acabi a Sitges. Hi ha una simplificació paorosa de la catalanitat referencial, reduïda a un àmbit limitat, a la qual costa molt d'imaginar **també**, com a elements propis de la catalanitat, amb categoria de simbòlics, el Montsec o el Montsant, els Ports o el Delta, la jota o la boira de Lleida... La Catalunya real no és només la del "nosaltres", sinó també la del "naltros", el "natros" o el "naltres", per dir-ho d'alguna manera.

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

La nació cultural, la nació sencera i els seus interessos econòmics

Feliçment, com a nació no som ni una raça, ni una ètnia. Som una cultura, un col·lectiu humà que comparteix majoritàriament llengua i cultura, en un àmbit territorial que va més enllà d'unes fronteres administratives artificials, i que les vol superar, encara més, projectant-se internacionalment de manera conjunta. Com a president de la Comissió Rectora de l'Institut Ramon Llull estic orgullós de poder dir que, en aquesta legislatura, hi hem integrat la totalitat de territoris que comparteixen llengua i cultura, ja sigui a Frankfurt, Nova York, Venècia, Mèxic o París.

Si com a nació som una cultura (una llengua, un sistema de valors, un patrimoni acumulat i viu, un esperit emprenedor, una aspiració a la qualitat i a l'excel·lència), amb una cultura t'hi pots familiaritzar lliurement i una llengua es pot aprendre. La tercera obertura nacional, també imprescindible, ha d'anar orientada al conjunt de territoris del nostre àmbit cultural. No seríem el que som, ni s'entendria el que som, ni seríem del tot, sense Ramon Llull, Ausiàs March, Joanot Martorell, l'Estellés i l'Ovidi, el Raimon i la Maria del Mar, Al Tall i Miquel Gil, el Misteri d'Elx i el Cant de la Sibila, Obrint Pas i Antònia Font, Eliseu Climent, Joan Francesc Mira i Baltasar Porcel, les bandes de música, les fogueres o els cavalls per Sant Joan, Antoni Miró, Miquel Barceló i el Canigó mateix...

I compartim molt més que llengua i cultura, compartim clarament unes relacions comercials intensíssimes (bàsicament ens venem i comprem entre nosaltres) i una mateixa estructura econòmica molt basada en una combinació de petites i mitjanes empreses amb algunes multinacionals, molt centrada en determinats clústers empresarials com el de la ceràmica, el químic i el plàstic, l'agroalimentari, biotecnològic o el turisme, per citar-ne només uns quants.

La nació en construcció és també l'obertura cap a una construcció nacional que és capaç de traslladar els nexes existents i latents al llarg i ample de tot el territori nacional, complet, a l'acció política i al disseny institucional. Superem el romanticisme catalanesc en clau estrictament cultural, per articular també una estratègia nacional sencera. Parlo d'una estratègia, que des de la política implementi decisions que s'enfoquin, principalment, cap als interessos econòmics i socials compartits.

Parlo del suport fiscal a les persones emprenedores i als nous projectes empresarials, l'impuls a la creativitat i a la innovació, el suport a la recerca i l'intens aprofitament de la nostra posició geoestratègica que ens ha de permetre ser la porta d'entrada i sortida de mercaderies d'arreu del món a Europa.

Per a aquesta darrera aposta és clau condicionar la política de transports europea en una línia favorable a l'eix mediterrani d'infraestructures. Connectar tots els ports i aeroports del mediterrani amb una línia ferroviària de mercaderies d'ample europeu, per exemple, és clau per un creixement econòmic sostingut i sostenible, és clau per la nostra internacionalització i per col·locar les nostres mercaderies en un temps rècord arreu del món les 24

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

hores del dia, els 7 dies de la setmana. En això hi coincideixen tots els responsables d'aquestes infraestructures, els empresaris valencians, els de Catalunya i les institucions.

El panorama econòmic actual ens convoca a ser altament estratègics, per assegurar el benestar a tota la ciutadania, i aprofitar els trets característics de la nació que encara superen el mapa políticoadministratiu. La nació catalana sencera pot compartir una sortida a la crisi, de manera més contundent, més forta. I per això des de la Generalitat, i des del departament que encapçalo, hem donat suport a la presentació del projecte Ferrmed a la Unió Europea i hem fet al·legacions al llibre verd europeu de les xarxes de transport transeuropees, perquè apostem per construir també un projecte econòmic comú de benestar i prosperitat arreu dels territoris de parla catalana.

L'ACTUAL EXTENSIÓ DE L'INDEPENDENTISME I ELS SEUS REPTES DE FUTUR

Aquesta proposta de construcció nacional atractiva, incloent, de cohesió territorial i social requereix d'una aposta estratègica també a nivell polític. La constitució de dos governs catalanistes i d'esquerres respon a aquesta estratègia d'unitat nacional en la construcció de la nació, a aquesta idea d'avançar conjuntament.

Assegurar-nos un Govern catalanista i una oposició catalanista és el que ha permès l'assoliment de fites nacionals que són imprescindibles per al país en el curt i llarg termini. Parlo, per exemple, de l'elaboració de diversos pactes nacionals, l'aprovació (per bé que no tan ambiciosa com voldríem) d'un nou estatut d'autonomia, la conclusió d'un nou finançament, l'extensió de la quantitat i la qualitat de les polítiques socials i d'equilibri territorial. I hem assolit també altres fites, com ara portar a la irrellevància política els postulats espanyolistes a Catalunya, allunyant-los de la possibilitat de constituir majories.

La constitució de l'actual govern i les seves vicissituds han lligat estretament, als ulls de la ciutadania de Catalunya, la necessitat de major poder polític, diguem-ne de major ambició nacional, per assegurar un major benestar. I si als mateixos ulls de la ciutadania, hi ha hagut un cert desgast de la política, avui volem fer un recompte, reflexionar i mirar que tot plegat -l'aposta per aquesta fórmula de govern- ha servit per empènyer l'agenda política nacional cap a la major ambició, cap al sobiranisme creixent.

Després de l'estabilitat de més de dos decennis en la política catalana, l'escenari ha començat a canviar. Han passat més coses els darrers anys, que al llarg d'un parell de dècades. Aquests canvis s'expressen també en la innegable extensió de l'independentisme. Han augmentat els independentistes estratègics, els independentistes no essencialistes, els independentistes del benestar. Molta gent ha obert els ulls i ja hi ha independentistes a tots els partits, independentistes de totes les sensibilitats.

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

Deixeu-me dir-ho d'aquesta manera: han augmentat els independentistes que no es defineixen ni reconeixen a sí mateixos com a independentistes. Han augmentat els que no són essencialment, o emocionalment, independentistes, sinó que són instrumentalment independentistes, els que saben que majors cotes de sobirania signifiquen majors cotes de benestar, més polítiques socials, una millor sortida de la crisi. I encara més, el que ja és massivament assumit és la necessitat de la no-dependència, de la no subordinació a ningú per les decisions estratègiques que cal prendre com a país. Cal saber on som, no errar el diagnòstic, i no apostar per l'independentisme del foc d'encenalls, sinó el del tossut treball en la construcció d'espais de sobirania, el de la seriositat, el de la responsabilitat, el que sap que és més important un dia a la Generalitat que 20 anys a l'oposició. Aquest és el camí que ens condueix a la majoria, i tot el que ens allunya de la majoria, ens allunya de la independència.

Hi ha decisions que avui potser hi ha gent que no acaba d'entendre del tot, però començaran a tenir sentit, a caure pel seu propi pes, en el full de ruta de l'estratègia correcta, si ens en sortim com a nació sencera i cohesionada. Les estratègies guanyadores requereixen paciència i contundència en la mateixa dosi. No es pot avançar en el camí, si es dubta a cada passa.

Avui en dia el sobiranisme és transversal, és present arreu amb totes les sensibilitats i per motius diversos. A la no-dependència s'hi arriba per moltes vies i les volem totes obertes; les de la butxaca, les del cap, les del cor, les de l'herència de diverses generacions, i les de les maletes acabades de desfer. A la nació sobirana de futur, hi cap tothom. Ens equivocaríem, doncs, si pretenguéssim que una sola força política n'ostentés el monopoli, en fos l'únic i exclusiu dipositari, en volgués la patent o la propietat exclusiva. No hi pot haver un monopoli de l'independentisme, ni per part d'uns cognoms, ni d'una classe, ni d'un partit, si volem triomfar nacionalment. De la mateixa manera que les esquerres (i les dretes) són plurals, també ho és l'independentisme. Cal estendre aquest independentisme, cal articular l'ampli espai de l'independentisme que respon a aquest projecte nacional obert, inclusiu i flexible. Tan flexible, que cada dia que passa creix una mica més, amb formes diverses i en totes direccions.

Demostrar que l'independentisme era capaç de governar, demostrar que la cohesió social i nacional és el que ens fa avançar cap a majors cotes de benestar, obrir els ulls a la gent que no hi ha millor manera, més inclusiva, més oberta, de construir la nació que construir-la amb les pròpies mans i essent responsable de les pròpies decisions com a poble, ha estat la primera de les conseqüències de determinades decisions estratègiques de l'independentisme polític.

Entre les batusses i les atzagaiades, magnificades sota els focus de l'espectacle, al país han anat passant coses. La marea ha anat pujant. No és de pluja ni de vent aquesta remor que se sent, i, tanmateix, la remor persisteix. En molts sectors hi ha nerviosisme perquè l'independentisme ja no és un reducte, ni es pot reduir. Tenen por perquè l'independentisme se'ls en va de les mans. Molts voldrien que l'independentisme tornés a ser un moviment d'uns

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

quants convençuts sense cap altre projecte polític ni proposta nacional que el retorn a les essències. I uns quants independentistes els fan el joc.

Avui el país sencer pot ser independentista, des del sector que sigui, des de la identitat que vulgui, des de qualsevol classe social. Però avui el que cal és eixamplar el pla polític per encabir, articular i estendre aquest espai de l'independentisme transversal, de l'independentisme social, cívic, per avançar cohesionadament, com un sol poble, de manera àmpliament majoritària en la voluntat de construir i decidir plenament el nostre propi futur, en l'assoliment del dret democràtic que voldrem exercir més aviat que tard.

La transversalització del sobiranisme és una evidència irrefutable. Probablement sense ser-ne del tot conscients, a cops contra la seva pròpia voluntat, d'altres encara no ben bé refets del tot de la sorpresa o de l'ensurt, avui hi ha molta gent de tradicions ideològiques diferents, cultures polítiques diferents, referents internacionals diferents i llenguatges i paraules diferents que, per camins també diferents, estan arribant al mateix lloc: estem davant una veritable remor nacional.

Polítòlegs, tertulians i analistes constaten, sobtadament, que de Madrid estant hi ha qui ens fa la llesca, ens la fa en tots els àmbits, cada dia de la setmana, i de fa 300 anys. Empresaris, industrials, comerciants, exportadors,, no entenen com pot ser que infraestructures essencials per al nostre desenvolupament encara hagin d'esperar (xarxa ferroviària mediterrània d'alta velocitat, ample de via europeu, connexió de ports, aeroports i ferrocarril) o bé que, en un estat autonòmic que hi ha qui té la gosadia de qualificar de "federalitzant" sense envermellar, l'autoritat de Catalunya sobre el Prat, encara avui, sigui idèntica a la que té sobre l'aeroport de Tòquio, Toronto o Tegucigalpa: cap.

Professionals competents, viatjats i que parlen idiomes, estan farts d'haver d'agafar l'AVE, dia per altre, per resoldre qüestions importants o no tant, cansats d'haver d'anar a Madrid per tot, quan figura que vivim, ja fa 30 anys, en un estat autonòmic i descentralitzat. I amb la duplicitat de mantenir artificialment ministeris que no tenen sentit ni competències, però sí molts funcionaris i recursos. La gent normal, sectors populars i classes mitjanes, continuen sense entendre la discriminació de Catalunya en la prestació de determinats serveis dels quals aquí no disposem i sí en altres indrets, o bé que aquí són de pagament i a la resta de l'estat, gratuïts.

Aquesta remor que se sent, no és de vent. *"I, malgrat tot, la remor persisteix"*. Les regles del joc, pactades per a la transició, ja no serveixen perquè avancem i són avui una llosa per a Catalunya, un obstacle per al nostre progrés, el nostre benestar i la nostra qualitat de vida. Cada cop més, anem descobrint que *"el rei va nu"* i, fins i tot, gosem començar a insinuar-ho, encara que potser no tothom ho digui clarament. Madrid s'ha quedat Espanya i aquesta ha acabat sent només Madrid, *"la suma de todos"*, com diu el lema de la comunitat autònoma uniprovincial. I tot el que no radiqui allí o bé que no s'hi subordini, ja se situa fora del *"territorio nacional"*. Ells ho tenen, doncs, claríssim. Tant de bo nosaltres l'hi tinguéssim tant. S'ha acabat el pacte tàcit del repartiment de rols: ells fan rutllar la política i nosaltres l'economia. Ara ja ho fan tot ells i nosaltres

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

encara no ens hem adonat que hi estem competint, en inferioritat de condicions i pagant nosaltres la festa.

Continuar pensant, ingènuament, en les bondats de la pedagogia en aquelles latituds i abocar-hi més diners, més temps i més energies, s'ha demostrat tan inútil com intentar trobar a Espanya un federalista de debò, un de sol, que es vulgui federar amb Catalunya. Si tots els recursos emprats, al llarg dels anys, per fer pedagogia de Catalunya a Espanya (amb exposicions, conferències, cursos, viatges amunt i avall, publicitat, mostres gastronòmiques, articles, anuncis, i àpats de treball) els haguéssim utilitzat per fer pedagogia a Catalunya, les coses ens haurien anat d'una altra manera.

Hi ha molts àmbits que necessiten una sortida articulada, un país organitzat, que compti amb la societat civil, però que alhora tingui unes forces econòmiques i polítiques que arrossequin el país sencer. A aquesta construcció i extensió de l'espai independentista des d'una òptica clarament d'esquerres jo m'hi sumo. Per a una nació completa -l'única nació possible- he dedicat i penso seguir dedicant tots els meus esforços en el futur proper. És un projecte que engresca, un projecte que val la pena, perquè és un projecte per a totes les persones, per a la meva pàtria, la de la nació sencera.

Un país es construeix des de totes les ideologies democràtiques. No pot ser que tots els catalanistes siguin conservadors, ni tots els independentistes d'esquerres. Hem d'estendre la consciència nacional i el sentit de pertinença, eixamplar-ne la base, més que no pas radicalitzar els convençuts. No és hora d'escissions ni de més fragmentacions en el mapa polític català. Al contrari. Més enllà dels límits dels partits, hi ha un espai amplíssim que caldrà compactar i aplegar en el futur, un espai de complicitats i coincidències, al marge de les properes conteses electorals i molt més enllà d'aquestes i els seus resultats.

Hi ha una quarta obertura nacional, encara, que hem de fer: la que correspon a una societat nacional molt plural internament. No tots els catalans som iguals, ni ens agrada el mateix, ni tenim els mateixos gustos, conviccions o preferències. Hi ha catalans que no són catòlics, sinó protestants o musulmans. N'hi ha que no són del Barça, sinó de l'Espanyol o del Nàstic. N'hi ha que fins i tot no els agrada el pa amb tomàquet. I són catalans. Tant com els que, en lloc de ser de Manresa, Girona o Puigcerdà, són de La Fatarella, Torregrossa o Sant Adrià. Quan arribi una Catalunya sobirana, no ho farà només amb vehicle propi, entrant a la capital pels túnels de Vallvidrera. També vindrà amb metro des de l'àrea metropolitana i amb trens de rodalies o regionals, arribats de comarques.

Han passat moltes coses i en passaran més encara. Tot va cada cop més de pressa. S'acosten canvis profunds en la política catalana, els propers anys. I jo seré en aquests canvis. I hi sóc ara ja, contribuint a preparar-los, sense la més mínima interferència en la dinàmica electoral. Vull contribuir, a primera línia, a construir la nació des de l'esquerra. Una esquerra moderna, nacional i cosmopolita, un catalanisme d'esquerres posat al dia, amb cultura de govern i vocació de majories, partidari que tot allò que no decideixi Brussel·les per

Adéu al nacionalisme, visca la nació!

Josep-Lluís Carod-Rovira

nosaltres, ho decidim nosaltres mateixos i ningú més. En aquest projecte no hi sobra ningú.

Gràcies a tots els que heu estat amb mi en els dies difícils i en les hores de victòria. Aquestes, sense vosaltres no haurien estat possibles. M'heu acompanyat en moments molt complicats de la meva vida política i us agraeixo que ho feu també ara. No us defraudaré. Feu-me confiança. Gràcies a vosaltres sé que la política no són només xifres, ni informes, ni lleis, ni conspiracions, ni travetes, ni cops de glavi a hora foscant. La política som nosaltres, la gent, amb les nostres emocions i els nostres somnis. Una nació és viva quan encara conserva la capacitat d'indignar-se, de reaccionar i de commoure's. I nosaltres tenim aquesta capacitat. Som un poble viu, una nació en moviment, una pàtria en marxa.

Parlo d'una nova nació catalana. Catalana com a l'època de la Renaixença, de Mossèn Cinto, de Macià o de Companys. Catalana com els milers i milers de Rodríguez i Martínez i Pérez i tutti quanti que ja van fer d'aquesta terra el seu país. I els Mohameds i els Brahim i els Sahoka i les Fàtima i les Najats i les Malikes i els Naveed i tots els que han trobat a Catalunya, allò que no els va poder donar la terra d'origen. Parlo, doncs, d'una nació catalana viva i ben viva. Perquè només quan hi ha vida hi ha també esperança.

Si mirem enlaire, el cel no té límits. És hora, doncs, de ser valents i plantejar-nos seriosament, horitzons que mai no havíem contemplat com a possibles o necessaris i que ara, cada cop més, ja són una cosa i l'altra. Només depèn de nosaltres. No hi fa res que, en altres moments, els haguem criticat, ridiculitzat o menystingut. Ara ja som en una altra època. Un nou cicle polític està començant. Tot allò que som capaços d'imaginar, som capaços d'aconseguir-ho. No pas contra ningú, sinó favor nostre. Almenys per un sol cop, llegim els poetes i fem-ne cas. És Gabriel Ferrater qui escrivia aquest vers: "Gosa poder ser fort i no t'aturis!". Jo no penso aturar-me. Sé que vosaltres, tampoc. Comença el compte enrere cap a la llibertat, la dignitat i la prosperitat.

Moltes gràcies.